

3-mavzu: Agrar islohotlarni amalga oshirish mexanzmlari va omillari.

Reja:

- 1 Agrar islohotlar, oziq-ovqat xavfsizligi, ularning holati va rivojlanish darajasi. Agrar islohotlarni amalga oshirish mexanizmlari;
- 2 Agrasanoat majmuasi sohalarida iqtisodiy va huquqiy munosabatlar;
- 3 Oziq-ovqat mahsulotlarini ishlab chiqarish sohasi, uni rivojlantirish yo'llari;
- 4 Qayta ishlash, tayyorlash va sotish tizimidagi korxonalar hamda ularni rivojlantirish yo'llari;
- 5 Ijtimoiy soha ob'ektlari va ularni rivojlantirish yo'llari.
- 6 Agrar islohotlar jarayonida agrosanoat majmuasining sohaları o'rtasida kooperatsiya va integratsiya munosabatlarni shakillantirish va rivojlantirish. Agrosanoat majmuasini rivojlantirish istiqbollari. Agrar islohotlarni amalga oshirish mexanizmlarini takomillshtirish.

Kalit so'zlar: Agrar islohotlar, Oziq-ovqat xavfsizligi, Agrosanoat Majmuasi, Qayta ishlash, Sotishga tayyorlash, Sotish, Ijtimoiy soha, Kooperatsiya, Integratsiya.

Foydalangan adabiyotlar:

Asosiy adabiyotlar

1. Abdug'aniev A., Abdug'aniev A.A. Agrar siyosat va oziq-ovqat xavfsizligi - (darslik)- T.: TDIU, 2004. - 304 bet.
2. Abdug'aniev A., Avdug'aniev A.A. Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti. Darslik. -T.: O'zbekiston yozuvchilar uyushmasi adabiyot jamg'armasi nashriyoti, 2006 yil. -288 bet.
3. Abdug'aniev A., Abdug'aniev A.A. - Qishloq xo'jalik iqtisodiyoti. Darslik. -T.: TDIU, 2004. - 304 bet.

Qo'shimcha adabiyotlar:

4. Iqtisodiyotning agrar sektori. T.Jo'raev, Sh. Allayarov, X.Asatullaev, T. Umarov, Ma'ruzalar matni. -T.: TIM, 2012
5. Salomov T. Hamdamov Q.S. Tursunxo'jaev T.L., To'raxo'jaev T.I., Hakomov R.X., O'roqov N.I., Aripov I.M., Jahon qishloq xo'jaligi. O'quv qo'llanma. - T.: TDIU, 2004. - 128 b.
6. Hakimov R. Agrosanoat majmuasi iqtisodiyoti, -T.: MCHJ "RAM-S", - 2007. 367 b.
7. Hakimov R., Otaqulov M., Yusupov E., Yusupov M., Agrosanoat majmui iqtisodiyoti. O'quv qo'llanma. - T.: TDIU, 2004. - 160 b.
8. Salimov T., Hamdamov Q.S., Tursunxo'jaev T. L., To'xtaev T.I., Xakimov R.X., O'roqov N.L., Aripov I.M. Jahon qishloq xo'jaligi. O'quv qo'llanma. - T.: TDIU, 2004. - 128 b.

1 O'zbekiston agrar islohotlarning asosiy yo'nalishlari.

Zamonaviy agrar iqtisodiyot mamlakatimiz iqtisodiy hayotida muhim o'rin tutsada, uning rivojlanish holatini bugungi kun talablari darajasida deya olmaymiz. Mustaqillikning dastlabki yillarida O'zbekiston qishloq xo'jaligining iqtisodiy krizisga yuz tutganligini bir qator sabablari mavjud va ulardan ayrimlarini sanab o'tamiz:

- ko'p yillar davomida erga nisbatan davlat mulki munosabatlari hukmronlik qilgani va kishilarda eski psixologiyaning hukmronlik qilishi iqtisodiy islohatlarni amalga oshishiga salbiy ta'sir ko'rsatayapti;
- qishloq xo'jalik ishlab chiqarishiga fan-texnika yutuqlarini qo'llash va uni amalga oshirishning qiyinlashib qolganligi;
- qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishida keragidan ortiqcha mehnat resurslarining yig'ilib qolganligi, ularni bo'shatish va boshqa ish bilan ta'minlash hukumat oldiga yana bir ulkan muammoni qo'yadi;
- qishloq xo'jaligi texnikalarining eskiligi va tarmoqda mexanizatsiyalashtirish darajasining pasayib ketganligi, yangi texnika sotib olish va ishlab chiqarishga jalb qilish qimmatligi va ishlab chiqaruvchilarda buning uchun kerakli mablag'ning yo'qligi;
- qishloq xo'jaligi korxonalarini rivojlantirish uchun kerakli miqdordagi ssuda va kreditlarning etishmasligi yoki ularni olishning haddan tashqari qiyinligi.

Agrar siyosatning asosiy vazifasi bu kabi muammolarga imkon qadar tezroq barham berish va iqtisodiy islohotlarning samarali amalga oshirilishiga erishishdir. SHu maqsadda keyingi yillarda mamlakat agrar tarmog'ini rivojlantirish uchun bir qator tadbirlar amalga oshirildi. Ular ichida eng muhimlaridan biri mamlakat agrar siyosatining huquqiy asoslari yaratildi. O'zbekiston agrar siyosatining huquqiy asoslarini quyidagilar tashkil etadi:

- Er Kodeksi;
- Mehnat Kodeksi;
- Qishloq xo'jalik kooperativlari (shirkat xo'jaligi) to'g'risidagi qonun;
- Fermer xo'jaliklari to'g'risidagi qonun;
- Dehqon xo'jaliklari to'g'risidagi qonun;
- Qishloq xo'jaligini rivojlantirish, undagi ishlab chiqarish, moliya, soliq, kredit va boshqa munosabatlarni takomillashtirish borasidagi qonunlar, farmonlar, qarorlar, me'yoriy hujjatlar va boshqa qonunosti hujjatlari.

Mamlakatimiz agrar siyosatining huquqiy asoslari yaratilgan, faqat uni to'g'ri amalga oshirish muhim, shundagina olib borilayotgan iqtisodiy islohatlar kerakli

darajadagi samarani berishi mumkin.

Agrar tarkib - qishloq xo'jaligini tashkil qilishga tabiiy, ijtimoiy-iqtisodiy va siyosiy ta'sirlarning natijasidir. Agrar tarkibga asosan quyidagilar kiritiladi:

- ishlatiladigan omillarning tarkibi, sifat tarkibi va taqsimlanishi;
- tarmoqlarining ishlab chiqarish tarkibi;
- agrar sohadagi xo'jaliklar tarkibi va taqsimotining soni;
- qishloq xo'jaligi mahsulotlarining sotish sohasining tarkibi.

Agrar tarkib texnik, iqtisodiy va ijtimoiy elementlardan tashkil topadi. Texnik elementlarga quyidagilar kiradi:

- qishloq xo'j alik korxonalarini;
- ishlab chiqarish omillari: ekin turlarining bo'linishi, maydonlarning taqsimlanishi, transport bilan ta'minlanish, ekinlar turlarining mutanosibligi, dehqonchilik tizimi, mahsulotlar turlarining mutanosibligi;
- hayvonlarni saqlash, ishlab chiqarish, xarid qilish, sotish shakllari.

Iqtisodiy elementlarga quyidagilar kiradi:

- agrar sektorning barcha korxonalarini;
- moliyalashtirish;
- mehnatni rag'batlantirish;
- daromad;
- foyda.

Ijtimoiy elementlarga quyidagilar kiradi:

- turmush darajasi;
- mehnat shart-sharoitlari;
- maorif, madaniyat;
- sog'liqni saqlash;
- axborot, aloqa.
-

2 Agrasanoat majmuasi sohalarida iqtisodiy va huquqiy munosabatlar;

Agrar siyosatning qanday samara berishi ko'p jihatdan bu elementlardan qanday foydalanishga bog'liqdir. Mulk shaklining keskin o'zgarishi korxonalar tarkibiy siyosatining ham keskin o'zgarishiga olib keladi, shu jihatdan korxonalar tarkibiy siyosatini tanlashda texnik elementlarni to'g'ri tanlash muhimdir.

Ma'lumki, qishloq xo'jaligi salohiyati, foyda miqdori va agrar tarkib o'rtasida mustahkam bog'liqlik mavjud. SHu jihatdan tarkib siyosatida iqtisodiy elementlardan ham to'g'ri foydalanish iqtisodiy samaradorlikka ta'sir ko'rsatadi.

Agrar-siyosiy tadbirlarning muvaffaqiyati bir qator ijtimoiy-siyosiy shart-sharoitlarning bajarilishi bilan bog'liqdir:

- ijtimoiy tadbirlar iqtisodiy omillarga mos holda amalga oshirilishi kerak, ya'ni, o'z tarkibi bo'yicha to'g'ri bo'lishi kerak;
- ijtimoiy maqsadlar iqtisodiy va siyosiy maqsadlarga to'g'ri kelishi kerak;
 - ijtimoiy qarorlar o'z mohiyati bo'yicha to'g'ri bo'lishi kerak, ya'ni texnik ketma- ketlik saqlanishi lozim;
 - ijtimoiy qarorlar kerakli vaqtda qabul qilinishi va amalga oshirilishi lozim, ya'ni o'z vaqtida bo'lishi lozim.

Agrar tarkib siyosatining maqsadi mavjud sharoit va ishlab chiqarish darajasiga qarab belgilanadi. Agrar tarkib siyosatining maqsadi quyidagilar asosida kelib chiqadi:

- tabiiy sharoitlar va qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishini yuritish murakkabligiga;
- qishloq xo'jaligi ishlab chiqaruvchilarining ko'p yillik ishlab chiqarish an'alariga;
- ishlab chiqarishni tashkil qilishga;
- sodir bo'ladigan murakkabliklarga.

O'zbekistonda agrar tarkib siyosatining asosiy maqsadlari quyidagilar bo'lib hisoblanadi:

- aholiga kerakli miqdordagi oziq-ovqat mahsulotlari va qayta ishlash sanoati uchun xom-ashyo etkazib berishni ta'minlaydigan ishlab chiqarish sharoitlarini ta'minlash;
- iste'mol bozorlarini barqarorlashtirish;
- qishloq aholisining ijtimoiy muammolarini muvaffaqiyatli hal qilish imkoniyatlarini shakllantirish;
- agrar tarmoq samaradorligini ta'minlash va uni asta-sekinlik bilan mamlakat iqtisodiyotining barqaror bo'lishidagi hissasini oshirishga erishish.

Bu maqsadlarga erishish uchun quyidagi asosiy vositalardan foydalanish lozim:

1. Qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishidagi mulk shakllari turlaridan samarali foydalanish. Bunda raqobatga asoslangan mulkchilik tizimidan foydalanish, ya'ni, qaerda qaysi mulk shakli eng ko'p samara bersa o' sha erda shu mulk shaklidan foydalanish tamoyili asosida ish yuritish muhim ahamiyat kasb etadi.
2. Aholining daromadlarini oshishiga xizmat qiladigan agrar sektordagi mehnat unumdorligini oshirishga erishish.
3. Ish jarayonlarini mexanizatsiyalashtirish va avtomatlashtirish, bu o'z navbatida mehnat sharoitlari va ularning natijalarini o'zgartiradi.
4. Qishloq xo'jaligi ishlab chiqaruvchilari, qayta ishlovchi korxonalar

ishchilari va ularni tashkil qiluvchilariga tizimli ravishda yo'l-yo'riqlar berib borish, shu bilan birgalikda ishlab chiqarishga ko'proq takomillashgan va tejamli omillardan foydalana borish, marketingni joriy qilish.

5. Ichki agrar ishlab chiqarishni himoya qilish, moliyalashtirishni davlat tomonidan qo'llab- quvvatlash, davlat va iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlash.

6. Qishloq hayoti va qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishi infrastrukturasi shakllantirish.

7. Agrar-sanoat ishlab chiqarishida bozor mexanizmini takomillashtirish va korxonalar raqobatbardoshligini ta'minlash.

8. Baho tizimini takomillashtirish orqali qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishini barcha turlarini samarali bo'lishiga erishish, maxsus fondlarni tashkil qilish orqali esa qishloq xo'jaligining kam samarali, ammo hayot uchun zarur tarmoqlari ishlab chiqarishini barqarorligini saqlab qolish.

9. Qishloq xo'jaligining ayrim tarmoqlari, ayrim hududlar ishlab chiqarishi yoki ayrim qishloq joylarini alohida yoki bir butun holda qishloq xo'jaligini rivojlantirish dasturlarini ishlab chiqish va amalga oshirish, shu orqali er fondini, er unumdorlini, chorva mollari genetik salohiyatini, shuningdek, qishloq xo'jaligi mashinasozligi imkoniyatlarini oshirish.

Agrar tarkib siyosatiga bir qator ob'ektiv va sub'ektiv omillar ta'sir ko'rsatadi.

Ob'ektiv omillarga asosan quyidagilar kiradi:

- qishloq xo'jaligini mavjudlik va tashkil etish xususiyatlari;
- agrar sektordagi bioklimat salohiyati darajasi;
- qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishining katta mehnat sig'imiga ega ekanligi;
 - agrar sektorda bozor munosabatlarining to'la rivojlanmaganligi va uni qishloq aholisining qabul qilishi qiyin bo'layotganligi;
 - agrar soha faoliyatini tashkil qilish jarayoniga davlatning aralashuvining zarurligi. Agrar tarkib siyosatida sub'ektiv omillar ham muhim o'rin tutadi. Sub'ektiv omillarga

kishilar, ya'ni ishlab chiqaruvchilar, rahbarlar, iste'molchilar va boshqalar kiradi. SHuningdek, agrar tarkib siyosatiga quyidagi umumiy omillar ham ta'sir ko'rsatadi:

- korxonalar hajmi kattarishining texnologik samarasi;
- texnik rivojlanish (biologik, mexanik, tashkiliy-texnik);
- tadbirkorlikning maxsus (spesifik) omillari;
- qishloq xo'jaligi ishlab chiqarish omillarini o'z vaqtida ta'sir ko'rsatishini ta'minlovchi aspektlar;
- umumiy iqtisodiy rivojlanish (talabning o' sishi, tovar va xizmatlar bahosi);
 - siyosiy o'zgarishlar.

Qishloq xo'jaligida hamma vaqt tashkiliy-siyosiy tadbirlar daromad-larning

taqsimlanishiga ta'sir ko'rsatadi. SHuning uchun moddiy resurslarni turli xo'jalik bo'g'inlari o'rtasida taqsimlash maqsadi va daromadlar siyosati bir-biriga qarama-qarshi emas.

3 Oziq-ovqat mahsulotlarini ishlab chiqarish sohasi, uni rivojlantirish yo'llari;

Mamlakat agrar siyosatida xo'jalik yuritish shakllarini tanlash iqtisodiy islohatlarning xo'jalik bo'g'inida samarali amalga oshishiga olib keladi. Rivojlangan mamlakatlar tajribasidan kelib chiqadigan bo'lsak ko'pgina mamlakatlar (asosan rivojlangan mamlakatlar) fermer xo'jaliklarini rivojlantirishni maqsadga muvofiq deb hisoblashadi. Bizning mamlakatimizda ham olib borilayotgan agrar siyosat natijasida xo'jalik yuritishning bir qator shakllari sinab ko'rildi. Mamlakatimiz qishloq xo'jaligi ishlab chiqaruvchilari malum ma'noda bir qator ishlab chiqarish shakllarini o'z faoliyatlarida sinab ko'rishgan va xulosalarga ega bo'lishgan.

Biz xo'jalik yuritish shakllari haqida yana ham yaxshiroq xulosaga ega bo'lish uchun yaqin o'tmishda bizning qishloq xo'jaligi ishlab chiqaruvchilarimiz faoliyat yuritgan xo'jalik shakllarini sanab o'tishni lozim topdik. Ular quyidagilar:

- davlat xo'jaliklari. Davlat xo'jaliklari davlat mulkiga asoslangan, ishlab chiqarishda brigada tizimiga, boshqarishda yakkahokimlik tamoyiliga asoslangan xo'jalik yuritish shaklidir. Bu xo'jalik yuritish shakli ishlab chiqaruvchilarni faqat rejani bajarishgagina rag'batlantiradi, mahsulot sifati, uni iste'molchiga, bozorga mos ishlab chiqarish masalalari ishlab chiqaruvchi uchun farqsiz, aynan shu narsa ishlab chiqaruvchilarni yangiliklarni joriy qilish, ishlab chiqarishga nisbatan ongli munosabatda bo'lish kabi munosabatlardan begona qilib qo'yadi;

- jamoa xo'jaliklari. Jamoa xo'jaliklari - er davlat mulki, ishlab chiqarish munosabatlari jamoaviy tamoyilga asoslangan, ishlab chiqarish shakli brigada tizimida tashkil qilingan xo'jalik yuritish shaklidir. Davlat xo'jaliklaridan farqli ravishda jamoa xo'jaliklarida jamoa a'zosi ishlab chiqarish natijalaridan manfaatdor bo'ladi, lekin bunda ham manfaatdorlik ko'p jihatdan reja bajarilishiga bog'liq bo'lib qolaveradi, shuning uchun ham mahsulot sifati ikkinchi darajali masala bo'lib qolaveradi. Hozirgi kunda shirkat xo'jaliklarining ayrim jihatlari jamoa xo'jaligiga o'xshab ketishi kishilarda ular o'rtasidagi farqni anglay olmasliklariga sabab bo'lmoqda;

- shaxsiy (tomorqa) xo'jaliklar. Bu xo'jaliklar alohida hisob-kitob schyotiga ega bo'lmagan, kishilarning tomorqalarida mahsulot etishtirish tamoyiliga asoslangan ishlab chiqarish shaklidir. Bu xo'jalik yuritish shaklining asl maqsadi qishloq aholisini ijtimoiy himoya qilishga qaratilgan bo'lib, kishilar o'z

tomorqalarida qishloq xo'jalik mahsulotlarini etishtirish, uy hayvonlarini boqish kabi ishlarni amalga oshirib, o'zlarining bu mahsulotlarga bo'lgan talablarini qondirishgan, ma'lum ortiqcha qismini bozorda sotib o'z ehtiyojlari uchun kerak bo'ladigan boshqa mahsulotlar sotib olish imkoniyatiga ega bo'lishgan. Lekin ma'lum vaqtlarda olib borilgan noto'g'ri agrar siyosat natijasida kishilarda mahsulot etishtirishga nisbatan qiziqishlari susayib ketgan. Masalan, 70-yillarda bog', tokzorlar va mevali daraxtlar hosiliga nisbatan haddan ziyod ortiqcha soliq solinishi bu ekinlarning kesib yuborilishiga olib kelgan bo'lsa, 80- yillardagi har bir bosh chorva mollari va parranda uchun solingan mahsulot solig'i qishloq aholisi chorva mollari sonining keskin kamayib ketishiga olib keldi;

- ijara xo'jaliklari. Ijara xo'jaliklari O'zbekiston mustaqillikka erishgan dastlabki yillarda paydo bo'lgan kooperativ (jamoaviy) xo'jalik yuritish shakllaridan hisoblanadi. Davlatdan mulk va asosiy ishlab chiqarish vositalarini ijaraga olib brigada shakli asosida xo'jalik yuritish shakli hisoblanadi;

- halq korporatsiyalari. Mustaqillikning dastlabki yillarida sinov tariqasida tashkil qilingan bu xo'jalik yuritish shakli ham eski davlat xo'jaliklari o'rnida tashkil topgan edi. Davlatdan erni ijaraga, boshqa vositalarni asta-sekinlik bilan ma'lum vaqtda sotib olishga asoslangan bu xo'jalik yuritish shakliga asosan ishlab chiqarishi rivojlangan, shu bilan birga sanoatning ayrim tarmoqlarini ham rivojlantirayotgan xo'jaliklar o'tkazildi, ammo ular ham bozor iqtisodiyoti qonunlariga bardosh bera olmadi;

- agrofimlar. Agrofimlar asosan ilmiy-ishlab chiqarishni rivojlantirish va urug'chilikni yaxshi tashkil qilish maqsadida tashkil qilingan xo'jalik yuritish shaklidir. Bu xo'jaliklarga davlat tomonidan ancha engilliklar berilgan bo'lib, ularga imtiyozli kreditlar berilgan, shuningdek, eng yaxshi sharoitlar yaratilgan, hamda ishlab chiqarilgan urug'lik mahsulotlari boshqa shaklda faoliyat yuritayotgan xo'jalik mahsulotlaridan qimmatroq bahoda sotib olingan. Eskidan qolgan psixologiya bu xo'jalik a'zolarining ham qalbaki ishlashlariga, ya'ni urug'likni etarli sifatda ishlab chiqarmasdan, past nav mahsulotlarini yuqori qilib ko'rsatishga majbur qildi va bu boshqa ishlab chiqaruvchilarda norozichilik keltirib chiqardi;

- yopiq turdagi hissadorlik jamiyatlari. Bu jamiyatlar past rentabelli jamoa xo'jaliklari o'rniga tashkil qilindi. Ammo aksiyalarni jamoa a'zolarining o'zi ham sotib olishni hohlamagach, chorvachilik komplekslarini shunday jamiyatlarga aylantirish va sotish siyosati amalga oshirildi. Hozirgi kunda bunaqa jamiyatlar ayrim chorvachilik korxonalarida saqlanib qolgan;

- agrokombinatlar. Bu kabi korxonalar o'z mahsulotlarini asosan o'zi qayta ishlash va sotish, shu bilan birga hududiy yaqin joylashgan xo'jaliklar mahsulotlarining bir qismini ham shartnoma asosida qayta ishlab berishga

asoslangan. Bozor iqtisodiyoti sharoitida bunaqa tartibdagi korxonalarining ham mavjud bo'lishi raqobatni oshirishga xizmat qilgan bo'lardi. Birinchidan, bu tartibdagi korxonalar o'z ishlab chiqarishini bozorda o'zi xohlaganiday sotadi, ikkinchidan, mahsulotlarni qayta ishlovchi korxonalar uchun ham raqobatchi bo'lishi, hamda, shu asosda boshqa ishlab chiqaruvchilarning ham manfaatlari ma'lum darajada himoya qilingan bo'lardi. Ammo bu korxonalarni tashkil qilishning yana bir qiyin tarafi bor, u ham bo'lsa kuchli raqobat sharoitida agrokombinatlar o'z ishlab chiqargan mahsulotlari bilan yirik sanoat korxonalari vujudga keltiradigan raqobatga bardosh berolmasligi va natijada ancha qiyinchiliklar kelib chiqishi mumkin.

- qishloq xo'jalik shirkatlari. Mulkchilikda pay usuliga asoslangan, mehnatni tashkil qilishda oila pudratiga asoslangan yirik qishloq xo'jalik mahsuloti ishlab chiqaruvchisidir. Qishloq xo'jalik shirkatlari yirik ishlab chiqarish maydonlarini saqlab qolish va qishloq aholisining mulkka nisbatan tasavvurini o'zgartirish uchun tashkil qilingan va faoliyat yuritayotgan bu xo'jalik yuritish shakli hozirgi kunda eng katta maydondagi er maydonlaridagi ishlab chiqarishni o'zida qamrab olgan. Mamlakatimiz agrar siyosatining maqsadiga ko'ra bu tartibdagi xo'jaliklar o'rniga keyinroq fermer xo'jaliklari tashkil qilinishi lozim;

- fermer xo'jaliklari. Fermer xo'jaliklari o'z mehnati va yollanma mehnatga asoslangan, bankda hisob-kitob schyotiga ega bo'lgan qishloq xo'jalik mahsulotlari etishtiruvchi mustaqil xo'jalik yuritish shaklidir. Fermer xo'jaliklari mustaqillikka erishgan dastlabki kunlarimizdanoq faoliyat yurita boshlagandi. Uning dastlabki ko'rinishlari ikki xil, ya'ni, mustaqil fermer xo'jaliklari shaklida, hamda, xo'jaliklar ichidagi o'z hisob-kitob schyotiga ega bo'lmagan kichik fermer xo'jaliklari shaklida faoliyat yurita boshladi. 1998 yildagi maxsus qonun qabul qilingach fermer xo'jaliklari faqat mustaqil xo'jalik yuritish shakli sifatida faoliyat yurita boshladi. Fermer xo'jaliklarining hajmi ishlab chiqarish xususiyatlaridan kelib chiqib belgilanadi. 2002 yildan boshlab esa asta-sekinlik bilan fermer xo'jaliklarini imkon qadar yiriklashtirish siyosatini amalga oshirish boshlandi. Fermer xo'jaliklari olimlar va mutaxassislarning fikricha, kelajakda O'zbekiston qishloq xo'jaligida eng ustun darajada faoliyat yuritadigan, qishloq xo'jalik ishlab chiqarishini tashkil qilish mexanizmidir. Rivojlangan mamlakatlar tajribasidan ham, amal qilayotgan xo'jalik yuritish shakllari mohiyatidan ham, xo'jalik yoritish shakllari bo'yicha samaradorlikni tahlil qilish natijasidan ham kelib chiqqan holda yuqoridagi fikrga qo'shilish mumkin;

- dehqon xo'jaliklari. Dehqon xo'jaliklari - ishlab chiqaruvchining o'zining va oilasining shaxsiy mehnatiga asoslangan, bankda hisob-kitob schyotiga ega bo'lgan yoki bo'lmagan mustaqil xo'jalik yuritish shaklidir. Dehqon xo'jaliklari o'ziga ajratilgan er maydonlariga asosan o'z iste'moli uchun, ortiqchasini bozorga

so'tish uchun qishloq xo'jalik mahsulotlari ishlab chiqaradi. Dehqon xo'jaliklari o'z mohiyati jihatidan shaxsiy tomorqa xo'jaliklariga juda o'xshaydi. Ammo dehqon xo'jaliklarining farqi shundaki, uni yuritmoqchi bo'lgan shaxs, alohida yangi er maydonlariga ega bo'ladi, umumiy asoslardagi soliq to'laydi, agar xohlasa bankda hisob-kitob schyotini ochib yuridik shaxs maqomini olib faoliyat yuritishi mumkin. Dehqon xo'jaliklarining tashkil qilinishi mamlakat miqyosida quyidagi muammolarni hal qilishga ancha yordam beradi:

- ortiqcha ish kuchlarini qishloq xo'jaligi mahsuloti ishlab chiqarishga yo'naltiradi;
- qishloq aholisini ijtimoiy himoya qilishga ko'maklashadi, ya'ni oila daromadini oshiradi;
- qishloq aholisi, shu bilan birga mamlakat aholisini oziq-ovqat mahsulotlariga bo'lgan talabini qondirishga hissa qo'shadi.

Agrar siyosatning muhim vazifalaridan biri qishloq xo'jaligida amal qilayotgan xo'jalik yuritish shakllaridan eng maqbullarini tanlash va doimiy ravishda takomillashtirib borishga ko'maklashishdir. Chunki hayotda hamma narsaning mukammali bo'lmaganidek, malum vaqtda har bir xo'jalik yuritish shakli ham o'z kamchiliklarini namoyon qilib qo'yadi. Samarali agrar siyosat uni o'z vaqtida paybay olishi va kerakli tadbirlarni ishlab chiqib amalga oshira olishi lozim. SHundagina qishloq xo'jaligi ham, mamlakat iqtisodiyoti ham bir butun holda samarali rivojlanadi, iqtisodiyot barqaror va mustahkam bo'ladi.